

Oponentský posudek na diplomovou práci Ol'gy Tykvartové: Interkulturní výchova a její využití ve volném čase dětí a mládeže.

Cílem diplomové práce je **definovat základní pojmy** související s **interkulturní výchovou**

První kapitola.

Nejprve se autorka zabývá **vymezením interkulturní výchovy** a jejích **obecných cílů**. Popisuje ideová východiska interkulturní výchovy **ve čtyřech základních aspektech** (pedagogický konstruktivismus, kritické myšlení, interaktivní výchovně vzdělávací proces a kooperace) a na ně navazující didaktické nástroje.

Ústřední cíl interkulturní výchovy chápe správně jako **osvojení interkulturních kompetencí**, tedy znalostí a postojů, které povedou:

- 1) k chápání kulturních specifik příslušníků jiných etnických, náboženských a rasových skupin,
- 2) k tolerantním postojům k těmto odlišnostem.

Proto autorka definuje pojem **kultura** a další související pojmy: **kulturní pluralismus, kulturní vzorce, etnikum, etnicita, etnické vědomí**.

Dále se zabývá **vznikem stereotypů, předsudků, skupinových dispoic, způsoby práce vedoucí k zušlechtění interpersonálních a skupinových dispozic tak, aby vedly k redukci předsudků a strategiím korekce předsudků**.

Autorka uvádí, že tyto působí práce je možno uplatnit pro interkulturní výchovu v rámci českého školství.

Charakterizuje **etnocentrismus, xenofobii, rasismus** a k tomu uvádí **stanoviska OSN (Durban)**.

Dále se zabývá **interkulturní komunikací**, v jejímž rámci hovoří o **lingvistické relativitě, kulturním šoku** a zabývá se **způsoby adaptace na kulturu** (model vývoje kulturní sensitivity podle Kima), **kontrasty v nonverbálním chování, kinestetikou, gestikulací, konfrontačními styly** jednotlivých kultur.

Hovoří o různých **vzorcích myšlení**, které souvisejí s odlišnými **komunikačními styly**. Uvádí příklady kultur, u kterých jsou nejčastěji zastoupeny.

Uvedené informace slouží jako **základ pro pochopení odlišného a kulturně specifického**. Z toho pak vyplývá **vhodný přístup a chování** k lidem, kteří mají jiné kulturní zázemí.

Druhá kapitola.

V této kapitole autorka popisuje působení **evropských struktur** v oblasti aktivit mládeže, které slouží podpoře pozitivních setkání mladých lidí Evropy, **interkulturní výměně, participaci** dětí a mládeže na životě společnosti. Uvádí konkrétní projekty a aktivity v oblasti interkulturní výchovy v rámci EU.

Třetí kapitola.

V ní se autorka zabývá interkulturní výchovou v kontextu **českých škol**. Rozebírá pronikání interkulturní výchovy do českých vzdělávacích struktur. Uvádí nejpodstatnější změny, které jsou vyjádřeny v tzv. **Bílé knize-Národním programu rozvoje vzdělávání**, kterou vydalo MŠMT ČR. Dokumenty státní vzdělávací politiky ukládají učitelům zaměření na nové cíle a uplatňování interkulturní výchovy v rámci základních a středních škol. Tato výchova je zaměřena na výchovu dětí a mládeže k toleranci a přijetí členů jiných kultur.

Autorka správně upozorňuje, že při interkulturní výchově se musí vycházet ze znalosti **aktuální situace** imigrantů a etnických menšin v České republice z hlediska, jak jsou vnímáni a přijímáni majoritou, tzn. jaké etnické stereotypy u příslušníci majority převládají. Proto se autorka správně věnuje otázce jaké **etnické klima** panuje v českých školách na úrovni školy základní, střední a vysoké. Dále je nutné rozumět mechanismům a příčinám vzniku této situace. Uvádí že negativní etnické klima se více vykytuje v urbanizovaných oblastech s vyšší koncentrací sociálně patologických jevů a s vyšší koncentrací příslušníků romské populace.

Autorka se dále zabývá demografickou situací v ČR, postoji k sousedním národům, etnickým menšinám a imigrantským skupinám. Kromě nejvíce početných minorit Slováků, Ukrajinců, Vietnamců a Rusů, přibývá Japonců, Němců a Američanů zejména v managementu firem. Mladí lidé, zejména po vstupu na trh práce, by měli být připraveni na přítomnost příslušníků jiných kultur, kteří mají odlišné hodnotové systémy a kulturní vzorce chování.

Z těchto závěrů je podle autorky možné vyvozovat, kteřá témata interkulturní výchovy jsou pro žáky českých škol v současnosti nejnaléhavější. Nestáčí tedy jen mechanicky vzít osnovy interkulturní práce, jak je uvádí Bílá kniha, ale je třeba aktuálně sledovat etnického vědomí žáků v dané lokalitě jako východiska interkulturní práce. Tento přístup vidím jako vrchol práce.

Autorka se dále zabývá vzděláváním dětí cizinců, které je nezbytnou podmínkou pro jejich integraci. Rozlišuje mezi integračním a separačním modelem a jejich kombinacemi. Dále se věnuje překážkám v adaptaci na školní normy. Velmi cennou je uvedená strategie postupu při zařazování žáka-cizince do české školy podle P. Vodsloně.

V závěru této kapitoly uvádí některé projekty, které mají přispět k utváření pozitivního etnického vědomí a tolerance a zároveň snížit míru rasismu a xenofobie v ČR.

Čtvrtou kapitolu věnuje autorka využití interkulturní výchovy ve volném čase. Naznačuje oblasti volnočasových aktivit, ve který je možno interkulturní výchovu uplatnit. Uvádí program EU *Mládež v akci*, ve kterém jde o mimoškolní vzdělávání. Hovoří o dominantních volnočasových aktivitách mládeže o jejich hodnotových preferencích a obecně o důležitosti naplňování volného času

Dále hovoří o podpoře výchovy a vzdělávání minoritního obyvatelstva a cizinců jako o cíli české vzdělávací politiky pro nadcházející období. Uvádí, že pro oblast volného času vyplývají dva hlavní úkoly ve vztahu k interkulturní výchově:

- 1) Interkulturní výchova by měla ve volném čase zamezovat tomu, aby se volný čas stával zdrojem negativních jevů jako je národnostní, etnické či jinak motivované násilí a nenávisť.
- 2) Interkulturní výchova by měla posilovat názory a postoje, které vedou k vzájemné pozitivní výměně, poznávání, respektu, toleranci a praktické spolupráci.

Pak uvádí některé konkrétní akce, které dále nerozebírá a typy volnočasových aktivit na obecné úrovni. V této kapitole se vyskytuje mnoho tvrzení, která jsou tak obecná, že nemají vypovídací hodnotu. Některá opakují to, co bylo řečeno dříve. Vyskytují se sice některé nové poznatky z hlediska účinnosti interkulturní výchovy (reference o výzkumu D.B. Gutmana a F. Hicksona, kteří měřili rasové postoje bělošských dětí ve věku 5-6ti let a ukázali, že jejich negativní rasové postoje k původním obyvatelům se věkem stupňují a kopírují dospělé), ale pro tuto neurčitost je čtvrtá kapitola nejslabší částí práce. V předchozích kapitolách se autorka velmi dobře orientuje v dané problematice, dělá správné závěry, uvádí vhodné příklady, některé z nich jsou metodicky velmi podnětné (viz strategie postupu při zařazování žáka cizince do české školy podle P. Vodsloně). Pracuje přesně a věcně. Ve čtvrté kapitole tento přístup schází a snižuje celkové vyznění práce.

Jako otázku kladu: která témata interkulturní výchovy jsou nejnaléhavější vzhledem k žákům pocházejících z české majority? O které skutečnosti je třeba se opřít?

Rozsah práce odpovídá požadavkům, grafická úprava je velmi dobrá, citace jsou bezchybné.

Práce je hodnotná četnými zahraničními citacemi. Stylisticky je práce vespělá, gramatická úroveň je odpovídající.

Práci doporučuji k obhajobě. Navrhuji hodnocení velmi dobře.

Ostrava, 20.8.2007.

Mgr. Pavel Kuchař Ph.D.
oponeň práce

